

Bezwaarschrift tegen het decreet tot onttrekking aan de goddelijke eredienst van de H. Andreaskerk te Brummen van Willem Jacobus kardinaal Eijk

Aan: Mgr. Willem Jacobus kardinaal Eijk
Aartsbisdom Utrecht
Maliebaan 38-40 3581 CR Utrecht
Postbus 14019 3508 SB Utrecht

Brummen, 20 februari 2015

Eminentie,

Namens onze geloofsgemeenschap dienen wij een bezwaar in tegen uw decreet tot onttrekking aan de goddelijke eredienst van de H. Andreaskerk te Brummen van 10 februari 2015, betekend op 11 februari 2015.

Wij zijn als financieel gezonde en vitale geloofsgemeenschap van de fusieparochie Levend Water te Doesburg onthutst, verontwaardigd en verdrietig dat onze kerk ons ontnomen wordt. Het parochiebestuur is doende de H. Andreaskerk te verkopen. Uw decreet maakt de verkoop mogelijk. En omdat u ons zonder godshuis de facto verbiedt om nog langer reguliere vieringen te houden in onze gemeenschap (zoals eerder gebeurde in onder andere Loenen/Eerbeek, Herveld en Elburg), heft u in feite onze hechte geloofsgemeenschap op. Dat betekent verder dat u ons het aanzienlijke eigen vermogen ontnemt waarover wij voor de fusie beschikten en onze kerkschatten die wat wij met dubbeltjes en kwartjes bijeen spaarden. En het is voor ons helemaal onbegrijpelijk dat de opbrengst van de verkoop van **onze** kerk, (volgens het parochiebestuur is er al een definitieve koper) niet of nauwelijks ten goede komt aan onze geloofsgemeenschap. De opbrengst zal zeker gebruikt worden voor het lenigen van tekorten elders in de parochie. Dat alles zal betekenen dat onze vitale gemeenschap al op zeer korte termijn verdampt zal zijn. Als gevolg van het decreet zou bovendien de laatste RK kerk in de gemeente Brummen sluiten. Wij weten van onze parochianen dat minder dan 10% bereid zal zijn naar het eucharistisch centrum te gaan en dat een groot deel zich van het instituut RK-kerk zal afkeren. Ook weten wij dat andere parochianen juist niet in staat zijn om naar het eucharistisch centrum te gaan. Dat betekent dat door uw besluit het zielenheil van grote aantallen parochianen in gevaar komt.

Het bisschoppelijk beleid van centralisatie en massale kerksluitingen

In het bisdom is gekozen voor een beleid van centralisatie en massale kerksluitingen, met als doel de gelovigen in uw bisdom te verzamelen rond het kleiner wordend aantal priesters in bij decreet aangewezen eucharistische centra. Omdat maar weinig gelovigen bereid blijken te zijn vrijwillig hun plaatselijke geloofsgemeenschap op te geven, worden rigoureuze maatregelen genomen om de plannen en het beleid vanuit het bisdom te realiseren. In het afgelopen jaar hebben wij binnen het aartsbisdom regelmatig kunnen ervaren wat er gebeurt als een kerk gedwongen sluit en tegelijkertijd de gelovigen verboden wordt om nog langer in hun plaats of dorp reguliere vieringen te houden. Met name in dorpen blijkt minder dan 10% van de gelovigen bereid te zijn zich bij het eucharistisch centrum aan te sluiten. De overige ruim 90% komt terecht in de snel groeiende categorie van

ontheemde katholieken. Daardoor is het niet vreemd dat u verwacht (zie uw brief van 23 november 2014) dat u in uw bisdom over ruim 10 jaar aan minder dan 20 van de oorspronkelijk 336 kerken genoeg heeft om onderdak te bieden aan het overgebleven handjevol "echte katholieken" (N.B. aantal geregistreerde katholieken in het aartsbisdom: ca. 750.000). Het is daarom niet vreemd dat in de afgelopen periode een sterk verzet ontstaan is tegen de plannen vanuit het bisdom. Niet alleen van collega-bisschoppen, maar ook van onderaf en van pastoors en parochiebesturen – ook uit het bisdom.

Vitale lokale geloofsgemeenschap

De geloofsgemeenschap te Brummen vormt een vitale en financieel gezonde gemeenschap rond de H. Andreaskerk. Wij beschikken over uitgebreid cijfermateriaal om beide elementen ook kwantitatief te onderbouwen. Daaruit blijkt o.a. dat het kerkbezoek is gestabiliseerd en zelfs licht stijgt sinds wij één maal per twee weken een weekendviering houden en dat onze exploitatie nooit negatief is geweest. In plaats van dat het vuur van onze geloofsgemeenschap verder aan te blazen wordt het door de kerkleiding en onze herders gesmoord.

Vieringen als Kerstmis, Pasen en uitvaarten, paas- en kerstbijeenkomsten van de RK basisschool Sint Pancratius kennen een grote opkomst. De ruimte die de H. Andreaskerk dan biedt, is dan – zeker wanneer de Sint Pancratiuschoolleerlingen met hun familie samen komen in onze kerk – net toereikend. Alternatieve locaties die het parochiebestuur noemt bieden de nodige ruimte zeker niet.

De in Brummen actieve actiegroep 'Handen af van onze kerk' is bezig met het uitwerken van een levensvatbare toekomstvisie. Deze groep is bezig met de inhoudelijke en randvoorwaardelijke toekomst van onze gemeenschap. Niet dat er een onmiddellijk probleem is, maar wij realiseren ons dat wij plannen moeten maken voor de langere termijn om ook in 2025 nog vitaal te zijn. En we hebben de wens om ons als geloofsgemeenschap meer te verbinden met onze samenleving, door activiteiten op het gebied van caritas, evangelisatie en eucharistie. Er zijn voldoende middelen. Er zijn voldoende vrijwilligers. Er zijn voldoende levensvatbare ideeën. Met het bestuur van de parochie Levend Water is daar geen gesprek over mogelijk gebleken. Helemaal niet nu deze parochie in liquidatie is.

Het bisdom kent een priestertekort. Maar onze geloofsgemeenschap ziet vooralsnog mogelijkheden om zelfstandig liturgische vieringen te organiseren, zodat het aantal liturgische vieringen elders niet onder druk komt. Pastoor Groenen van destijds de parochie Sint Andreas heeft de locatie grondig op een dergelijke situatie voorbereid. Wij kunnen bovendien zelf voorzien in onze voorgangers (o.a. emeriti priesters), die we ook uit eigen middelen kunnen betalen

Wat betreft uw verbod op vieringen citeren wij uit uw brief van 12 maart 2014 aan alle parochiebesturen:

Na aangekondigde kerksluiting worden uitsluitend nog toegestaan "in zeer beperkte mate", "louter incidenteel", "onder strikte voorwaarden" de volgende liturgische vieringen:

- avondwake*
- uitvaart*
- huwelijksviering*
- liturgische viering huwelijksjubileum*
- schoolviering*
- viering patroonsfeest*
- viering traditionele festiviteiten*

Door het verbod op reguliere vieringen haalt u het hart uit onze lokale geloofsgemeenschap en doordat u ons onze kerk ontnemt, zal onze geloofsgemeenschap op korte termijn verdampt zijn.

Financieel gezond

In het decreet wordt melding gemaakt van een terugloop in de kerkbijdrage. Dit is feitelijk juist. Deze negatieve beweging wordt echter veroorzaakt door beleid vanuit de kerkleiding, uitgevoerd door ons parochiebestuur, om direct na de fusie een opeenstapeling van beperkende maatregelen voor de lokale geloofsgemeenschap uit te vaardigen. En ook door de communicatie over de verkoop van de H. Andreas en de onttrekking aan de goddelijke eredienst. We denken daarbij aan het ontmoedigen van lokale vieringen en de inbreng van pastoraal werkers en goed opgeleide (leken)voorgangers, het verplicht afsluiten van lokale kerken bij bepaalde vieringen in het eucharistisch centrum en het verbod op vieringen op hoogtijdagen. Onze parochianen zijn minder gaan betalen omdat men aan zag komen dat hun giften niet aan de eigen lokale geloofsgemeenschap en de eigen kerk ten goede zouden komen, maar evenals de verkoopopbrengst van onze kerk gebruikt zou gaan worden voor het dempen van financiële putten elders in de parochie Levend Water. Deze afgedwongen financiële solidariteit kan op weinig enthousiasme rekenen.

Dit alles laat onverlet dat de middelen die de locatie opbrengt nog steeds toereikend zijn voor onze exploitatie. En wanneer de kerkleiding perspectief op de toekomst biedt, zullen deze middelen in omvang toenemen doordat gelovigen weer vertrouwen krijgen in de toekomst van onze kerk. Bovendien genereert een stichting jaarlijks een aanzienlijk bedrag dat ten goede komt aan RK doelen in Brummen. Deze middelen worden door het parochiebestuur buiten beschouwing gelaten omdat men er geen zeggenschap over heeft. Ze zijn evenwel beschikbaar voor onze eigen geloofsgemeenschap en het behoud van de kerk.

De parochie Levend Water kent jaarlijks een tekort. Slechts twee locaties schrijven jaarlijks zwarte cijfers. Brummen is er daar één van. Daar komt bij dat er een stichting is opgericht die fondsen werft ten behoeve van de RK geloofsgemeenschap in Brummen – stichting Sint Andreas. Deze stichting beschikt over een ruim banksaldo. Door de verkoop van de H. Andreaskerk wordt de financiële situatie van de parochie en het bisdom slechts eenmalig verbeterd. Door het verdampen van onze vitale en financieel gezonde geloofsgemeenschap zullen de exploitatieverliezen van de totale parochie in de komende jaren alleen nog maar groter worden.

Verder verwijzen wij naar de argumentatie en aanbevelingen uit 'Geen kerksluitingen bij passende soberheid' (Meurs, Hoffmann, Roelands, Visseren, 2014) dat in uw bisdom bekend is.

Afstand tot dichtstbijzijnde kerk 7 km

U geeft in uw brief van 23 november zelf aan te verwachten dat er uiteindelijk over ruim 10 jaar nog hooguit 20 kerken open zullen zijn in 20 parochieconglomeraten. Ofwel de thans voor ons meest nabije kerk op een afstand van 7 km, is dus slechts tijdelijk beschikbaar. Begrijpen wij het goed dat u ons om de paar jaar naar telkens een andere kerk wilt laten overstappen tot een die op misschien wel meer dan 30 km afstand ligt?

Bovendien gaat het uiteindelijke niet om fysieke afstand; de emotionele afstand is vele malen belangrijker. Ervaringen elders laten zien dat mensen niet bereid zijn hun eigen gemeenschap op te geven en zich aan te sluiten bij een gemeenschap waar men geen enkele binding heeft.

Enkele citaten in dit verband

“Een kerk sluiten werkt verwoestend op de kwetsbare geloofsgemeenschap die rondom die kerk bestaat, en snijdt praktisch alle mogelijkheden tot vitalisering van de kerk in die wijk of buurt, dichtbij en nabij, door.”

“Resultaten van onderzoeken naar psychosociale gevolgen van gedwongen verhuizingen zijn naadloos toe te passen op een gedwongen verhuizing naar een ander Godshuis. Het gaat dan om een inbreuk in het vertrouwen en de zekerheid van gelovige mensen, het verlies van een “thuis”, van bekende gezichten en bekende patronen. Van het scheuren van een belangrijk netwerk van gelovigen.”

(Menco van Koningsveld, (praktisch theoloog en em. diaken aartsbisdom Utrecht n.a.v. themanummer Communio “Kerken sluiten.... En hoe verder?”)

In het bisdom Groningen hoeft – anders dan in het bisdom Utrecht – voor 2025 niet twee derde van de parochiekerken te sluiten, verwacht bisschop Gerard de Korte. In het Noorden zal De Korte er alles aan doen om vieringen lokaal in stand te houden, ook als de kerken dicht moeten. *“Als je een kerk sluit en je zegt dat de parochianen voor de mis naar een volgend dorp moeten, dan komt 70% niet meer. Dan ben je als het ware je kerk aan het vernietigen.”* (citaat uit artikel in Noord Nederlands Dagblad van 7 december 2013 naar aanleiding van het jongste ad liminabezoek en de publiciteit daarover)

“Het bisdom Limburg zal geen kerken sluiten in dorpen.” Dat schrijft bisschop Frans Wiertz in een brief aan de parochies. Sluiting van kerken in dorpen zou volgens de bisschop desastreuze gevolgen hebben. Ook als het uit financieel-economisch oogpunt beter zou zijn een kerk in een dorp te sluiten, is dat pastoraal niet te verantwoorden, schrijft hij. In steden is op korte afstand een alternatief beschikbaar, in dorpen niet, overweegt de bisschop.” (citaat uit artikel in De Limburger van 17 januari 2014)

“Al eerder heeft hulpbisschop Jan Hendriks van bisdom Haarlem afstand genomen van beleid in Utrecht en Den Bosch. Hij noemt dit beleid te rigoureuus. “In andere bisdommen is radicaal ingegrepen, zoals Utrecht en Den Bosch. Daar zijn fusies opgelegd, in veel grotere eenheden. Dit beeld leeft misschien ook voor Noord-Holland. Onterecht. Wij willen het anders doen, met veel overleg. Dreigen met sancties? Natuurlijk moeten fusies passen in het totale plaatje, maar we gaan uit van goed overleg.” En: „Het wordt heel lastig”, zegt hulpbisschop Jan Hendriks over het sluiten van kerkgebouwen. „Het luistert nauw. Rome wil in principe kerken open houden.” (citaat uit artikel Noordhollands Dagblad van 29 jan. 2013)

Over de gevolgde procedure

Het decreet telt 5 pagina's (pp. 2 - 6) met allerlei bezwaren die door onze geloofsgemeenschap zijn ingebracht tegen het voornemen om onze kerk te sluiten en de reactie daarop. Maar het decreet gaat net als ons parochiebestuur niet of nauwelijks in op onze argumenten. Zodoende wordt de indruk gewekt dat er serieus naar onze bezwaren en alternatieve oplossingen is geluisterd. Bij ons heeft echter het gevoel postgevat dat het besluit tot sluiting allang vaststond, en dat het inventariseren van de bezwaren uitsluitend bedoeld was om te gebruiken in een eventuele beroepsprocedure onzerzijds tegen het sluitingsdecreet. We voelen ons geschoffeerd door het parochiebestuur. In al die tijd heeft het bestuur er op geen enkele manier blijk van gegeven dat zij

serieus naar onze bezwaren geluisterd heeft, laat staan er met ons over van gedachten heeft gewisseld.

We hebben een uitgebreid dossier aangelegd over alle fouten en onzorgvuldigheden in de door het parochiebestuur gevolgde procedure en zullen niet aarzelen die in te brengen in een eventuele beroepsprocedure naar de Congregatie voor de Clerus. Kort samengevat gaan die over:

- Het gesprek met de geloofsgemeenschap is onvoldoende gevoerd
- Desgevraagd heeft het parochiebestuur ook nooit melding gemaakt van de mogelijkheden van parochianen om bezwaar aan te tekenen tegen de onttrekking van de goddelijke eredienst, terwijl dergelijke mogelijkheden wel degelijk bestaan.
- Het parochiebestuur heeft geen openheid willen geven over de redenen waarom zij meent dat de H. Andreaskerk aan de goddelijke eredienst moet worden onttrokken en verkocht. Een verzoek hiertoe in een aangetekend schrijven van de locatieraad, heeft het naast zich neergelegd, evenals vele vriendelijke verzoeken die daaraan vooraf gingen.
- Het parochiebestuur heeft ook geen inzage willen bieden in het dossier dat aan de bisschop is aangeboden ter begeleiding van het verzoek om onttrekking aan de goddelijke eredienst. Ook hierom is in een aangetekend schrijven gevraagd, omdat de zorg bestaat over de juistheid van de gegeven onderbouwing (argumentatie, financiën, bezoekersaantallen, aantallen parochianen en dergelijke).
- Hetzelfde geldt voor de handtekeningenlijsten waarop (aantal) gelovigen hun steun voor het openhouden van onze kerk en het voortbestaan van onze lokale geloofsgemeenschap ondersteunen en voor het uitgebreid cijfermateriaal waarin wij onze vitaliteit kunnen aantonen, gegevens die parochiebestuur onbeargumenteerd naast zich neer heeft gelegd.
- Stap 5 van de procedure behelst hoorzittingen voor de parochianen van de betreffende locatie. In de locatie Brummen is slechts één hoorzitting geweest (23 september 2014, voor alle parochianen). Die avond is het concept-werkplan dat het parochiebestuur moet opstellen als formele stap in de procedure niet schriftelijk en/of mondeling gepresenteerd en toegelicht. Het verslag van die zitting illustreert dat.

Einde parochie Levend Water

De fusieparochie waarvan wij deel uit maken is dusdanig noodlijdend dat het bisdom het voornemen heeft de parochie te ontbinden en de lokale geloofsgemeenschappen te verdelen over verschillende naburige fusieparochies. Levend Water houdt dus op parochie te zijn. Het bestuur wist al van de op handen zijnde opdeling ten tijde van het nemen van het besluit en de noodzakelijke stappen om de kerk aan de goddelijke eredienst te onttrekken en te verkopen. Dergelijke besluiten met een majeure impact in de lokale geloofsgemeenschap en voor de parochie waar de locatie bij zal gaan behoren, behoren naar redelijkheid en billijkheid niet meer tot de bevoegdheid van het parochiebestuur in liquidatie.

We voelen ons niet alleen “bedonderd”, maar ook “beroofd”

Wij hebben als lokale geloofsgemeenschap het gevoel dat de fusie van enkele jaren geleden ons onder valse voorwendselen is opgelegd. Nog vlak voor het tekenen van de fusiecontracten kregen wij

de garantie dat het voortbestaan van onze gemeenschap niet in gevaar zou komen en dat de identiteit en eigenheid van onze lokale geloofsgemeenschap werd gegarandeerd. Wie schetst onze verbazing dat daar achteraf niets meer van terug te vinden is in de uiteindelijke fusiecontracten, waarvoor onze vertegenwoordigers in goed vertrouwen hebben getekend.

Wij citeren in dit verband:

"Elke huidige parochie kan groeien tot een plaatselijke geloofsgemeenschap, waarvan de eigen identiteit, de eigen sterke kanten meer ontwikkeld kunnen worden. Elk centrum zal een bepaalde stijl van liturgie kunnen ontwikkelen." In de oorspronkelijke fusiecontracten stond ook opgenomen: *"dat de identiteit en de eigenheid van de geloofsgemeenschap behouden zal blijven"* (Citaat uit "Op weg naar missionaire geloofsgemeenschappen" het beleidsstuk van kardinaal Simonis uit 2003)

"Als de bisschop over de woede van de mensen hoort bij kerksluitingen, dan gaat die woede niet over de kerksluiting. Maar omdat ze zich van bisdom zijde bedonderd voelen. Ze hebben ingestemd met fusering van parochies, omdat er van bisdom zijde verzekerd werd, dat het niet ging om opheffen van plaatselijke geloofsgemeenschappen, maar juist om ze toekomst te geven. Vrijwel onmiddellijk nadat de fusies voltooid waren, kwam bisschop Eijk met het plan tot opheffing van de plaatselijke geloofsgemeenschappen." (Citaat uit een brief van een emeritus pastoor, die nauw betrokken is geweest bij het fusieproces als reactie op uw brief van 23 november 2014)

Wij beschikken over lijsten met 133 steunbetuigingen van onze parochianen in een petitie tegen wat in onze gemeenschap de sluiting en verkoop van onze kerk wordt genoemd. Deze vindt u als bijlage bij dit bezwaar.

Publicatie van 30 april 2013 van de Congregatie voor de Clerus over reorganisatie van parochies en het aan de eredienst onttrekken, sluiten of verkopen van kerkgebouwen

(Deze publicatie bevat ook de meest recente jurisprudentie van het allerhoogste rechtsorgaan van de RK-kerk, de Signatura Apostolica).

Enkele punten uit deze publicatie waardoor er vraagtekens zijn te zetten bij de door u gehanteerde argumenten voor het sluiten van onze kerk.

- Kerkgebouwen mogen alleen in het uiterste geval (= "zwaarwichtige redenen") aan de eredienst worden onttrokken
- Bij het bepalen van de vereiste "zwaarwichtige redenen" bij het sluiten van een kerk, moet elk geval op zichzelf worden beoordeeld. Hoewel de bisschop de nood of behoefte van omliggende parochies of ook van het diocees in totaliteit mee mag wegen, moet hij zijn decreet altijd baseren op een motief dat specifiek van toepassing is op de betreffende individuele parochie cq. kerk
- Als het financiële overwegingen betreft, dient aangetoond te worden dat er gezocht is naar is naar alternatieve geldbronnen of mogelijkheden, en om welke reden deze niet adequaat zijn bevonden. Wij lezen hierover niets in uw decreet, terwijl wij als lokale geloofsgemeenschap wel degelijk over alternatieve bronnen beschikken. Bovendien hebben wij door de snelheid van de

procedure geen gelegenheid gehad voor een actie om onze geloofsgemeenschap te mobiliseren om met elkaar het evt. tekort structureel te financieren.

Ontoereikende argumenten

Omdat kerken gewijde plaatsen kunnen blijven, zelfs als ze maar beperkt of zelden gebruikt worden, wijst de jurisprudentie uit dat de volgende redenen op zichzelf niet een “zwaarwichtige reden” tot sluiting vormen.

- Een algemeen plan van het diocees om het aantal kerken terug te brengen
- De kerk is niet langer nodig
- De parochie is opgeheven
- Het aantal parochianen is teruggelopen
- Sluiting zal niet ten koste gaan van het zielenheil van de gelovigen
- Het streven om de eenheid van de parochie te bevorderen
- Een potentiële toekomstige aanleiding, die in werkelijkheid nog niet heeft plaatsgevonden

Wij zijn vast van plan om bij een afwijzende reactie uwerzijds op dit bezwaarschrift in beroep te gaan bij het Vaticaan, desnoods tot in de hoogste instanties en de paus. Wij zullen daarbij ook niet aarzelen om, naast de specifiek op onze lokale geloofsgemeenschap betrekking hebbende argumentatie, deze ook in de bredere context te plaatsen van uw kerksluitings- en centralisatiebeleid dat zulke desastreuze gevolgen heeft voor het gehele aartsbisdom.

Tot slot nog enkele citaten van onze geliefde paus Franciscus, op wie wij ook in deze zaak onze hoop hebben gevestigd.

“Ik geloof dat een Kerk die zich beperkt tot haar beheersmatige administratieve taak en tot het hoeden van een kleine kudde, een Kerk is die op den duur ziek wordt. Een herder die zich opsluit is geen echte schaapsherder, maar een schaapscheerder die met de vachten bezig is in plaats van op zoek te gaan naar de verloren schapen.”

“Er ontstaat een probleem als een parochie geen eigen leven heeft en opgeslokt en vernietigd wordt door een overkoepelende structuur. Een parochiegemeenschap leeft van het gevoel van saamhorigheid. De plaatselijke geloofsgemeenschap helpt ons om te zorgen voor onze broers en zussen. Zij zetten onze religieuze overtuiging om in daden.”

“Wanneer een priester de taak heeft een bisdom of een parochie te leiden, moet hij luisteren naar zijn gemeenschap zodat de juiste beslissingen rijpen, want hij leidt de gemeenschap op de weg die zij gaat. Maar als hij zijn wil oplegt, als hij in een of andere vorm zegt: “Hier beslis ik.”, dan vervalt hij in klerikalisme. Helaas gedragen sommige priesters zich niet volgens de leidraad die harmonie zoekt in de naam van God. Er zijn priesters die klerikale neigingen vertonen in hun publieke uitlatingen. De kerk staat op de bres voor de autonomie van het maatschappelijk leven. Een gezonde autonomie houdt een gezond laïcisme in, dat respect heeft voor de onderscheiden competenties.”

Wij zijn graag bereid ons bezwaar tegen het decreet toe te lichten in een gesprek met u en met u van gedachten te wisselen.

Wij zien uit naar uw reactie, in vertrouwen dat u onze gemeenschap een warm hart toedraagt en tot steun bent en dat u op uw besluit terug zult komen

Ondergetekenden:

Naam

Adres

Handtekening

Als correspondentieadres kunt u gebruiken:

S. van Geffen
Spankerenseweg 6
6974 BC Leuvenheim